

Maailmanmatkat

Timo Ronkainen

Donald Ault (toim.):
Carl Barks: Conversations
UNIVERSITY PRESS OF MISSISSIPPI

Donald Aultin kokoama Barks-haastattelukirja odoteltiin pitkään ja hartaasti. Kirjan oli tarkoitus valmistua jo pari vuotta sitten nimellä Education the Imagination – the Narrative Art of Carl Barks' Disney Comics. Julkaisuprojekti jakaantui sittemmin kahdeksi kirjaksi, joista toinen on Conversations ja toista odotellaan vielä. Syväanalyttisen katsauksen Barksin työhön luovan teoksen nimeksi on tulossa The Comic Vision of Carl Barks.

Floridan yliopiston englannin kielen ja kirjallisuuden professori Donald Ault on useiden vuosien ajan pitänyt Barksin keskittyviä kursseja mm. Floridan yliopistossa. Hän tutustui henkilökohtaisesti Barksin jo 1970-luvun alussa ja pysyi tämän ystävänsä aivan loppuun saakka. Vuosien varrella Ault on kirjoittanut runsaasti artikkeleita Barksista eri julkaisuihin. Hän vieraili Suomessakin 2001 luennoimassa Lahdessa pidetyssä Barks-seminaarissa (kts. Ankkalinnan Pamaus 9/Sarjainfo 113).

Carl Barks on Euroopassa paljon tunnetumpi kuin USA:ssa. Aultin mukaan Barksin tekeminen tunnetummaksi kotimaassaan on yksi kirjan tärkeimpiä tehtäviä. On varsin paradoksaalista, että Barks valmisti maailman luetuimpia sarjakuvia täydellisessä anonymiteetissä. On myös jännittävää huomata, että Barks sai melkein täydellisen päätävävallan oman työnsä suhteen. Hän kehittäi aiheensa itse, työsti ja piirsi tarinansa valmiiksi asti lähes täysin ilman hallintopuolen väliintuloa. Tuon tasoinen autonomia oli Disneyn imperiumissa

hyvin harvinaista. Animaatioclokuva, huvipuistot ja useimpien muiden tekemät sarjakuvatkin olivat kaikki kollektiivisen työn tuloksia.

Conversations on kattava kokoelma Barksista tehtyjä haastatteluja vuosilta 1962–2000. Haastattelujen päällekkäisyyttä ja samojen kysymysten toistumista haastattelusta toiseen ei tällaisissa kokoelmissa voi välttää, mutta se ei erityisemmin häiritse. Joukossa on paljon tekstejä, joita ei ole joko julkaistu lainkaan tai niitä on vain lainattu osittain muissa yhteyksissä.

Osa haastatteluista on luonteeltaan varsin triviaaleja, eivätkä ne anna aikaisempaan Barks-kirjallisuuteen tutustuneelle lukijalle mitään uutta. Aultin omat haastattelut ovat kaikkein antoisimpia. Hän on saanut Barksin avautumaan ja kertomaan aiemmin muualla julkaisemattomia asioita uransa varhaisvaiheista ja elämästään. Vanha ankkamestari tulee entistä tutummaksi yksityisemmälläkin tasolla. Esimerkiksi Ault tuo haastattelujen kautta julki aiemmin vähän huomiota saaneita yksityiskohtia Barksin onnettomasti päättyneistä kahdesta ensimmäisestä avioliitosta.

Barksin toinen vaimo Clara auttoi maestroa tussaamalla tämän sarjoihin mustia pintoja ja ruutujen reunoja. Myöhemmin Clara alkoholisoitui ja pahimpina hetkinään repi tai heittäi puolivalmiita ankkasarjoja ikkunasta ulos. Barks joutui pakenemaan yhä pahenevia vihanpuuksia motelliin piirtämään. Avioeron tultua voimaan

hän muutti yhden huoneen asuntoon ottaen mukaansa vain vaatteensa, työvälineensä ja National Geographicin vuosikerrat.

Juuri noina vaikeina aikoina, 1949–1951, Barks pakeni omien sanojensa mukaan kaoottista elämänvaihettaan ankkujen maailmaan. Syvän masennuksen ja kaaoksen ympäröimänä hän teki monet parhaimmiksi katsotut työnsä. Niihin sisältyvät tragikoomiset kymmensivuiset kuten mollisävytteinen "Golfkilpailu", jossa Aku on ylettömän masennuksen vallassa sulkeutunut vaatekomeroon, tai "pelkäksi elänsarjakuvaksi" tavattoman monisyinen "Takaisin Klondikeen". Samoin syntyi joitakin eskapistisia nostalgisävytteisiä seikkailutarinoita, kuten Entisaikojen Kaliforniassa.

Aultin johdanto ja selkeä kronologia Barksin elämästä sitovat lankoja yhteen ja antavat hyvän kokonaiskuvan hänen urastaan. Olisipa hauska nähdä jokin tämän tapainen sarjakuva-aiheinen teos Liken On-sarjassa. Barks on Barks, miksipä ei?

MIEHEMME MAAILMALLA MUISTELEVAT

Otto Sinisalo

Joe Sacco:
Notes from a Defeatist
FANTAGRAPHICS BOOKS

Brian Bendis:
Total Sell Out
IMAGE COMICS

Kun sarjakuvantekijä vakiinnuttaa asemansa arvostettuna ammattilaisena, on tapana julkaista tämän varhaiskauden töitä uudelleenpakattuna. Näin myöhemmin taiteilijaan tutustuneet pääsevät sarjakuvantekijän käsiksi usein vaikeasti saatavaan varhaistuotantoon ja kustantamo pääsee kätevästi rahastamaan tekijän maineella. Näissä kokelmissa on aina riskinsä: aivan kaikki sarjakuvalliset muinaisjäänteet eivät kestä päivänvaloa.

Sekä sarjakuvajournalisti Joe Sacco että käsikirjoittaja Brian Bendis ovat amerikkalaisen nykysarjakuvan arvostettuja tekijöitä, ja molemmilta on ilmestynyt kokoelma vanhempa materiaalia. Saccon uraa pidempään seuranneille Notes from a Defeatist

REITIM
chips

WE WERE COVERING A GROUP...
THE WHITE BUFFALO SOCIETY.
AND BASICALLY THEY WERE LIKE A GROUP OF NEWMAN WANNABES.
THEY'RE NON-INDIAN PEOPLE WHO STUDY INDIAN CULTURE AND... AND...
...WHAT DO I WANNA SAY?
RELIGION.
THEY'RE HOLDING A-A-A-SUNDANCE.
WHICH IS A VERY RELIGIOUS RITE OF THE SOUTHERN SOUX INDIANS.
AND IT'S A RITUAL THAT INVOLVES HANDING.
YOU- YOU INSERT FISHHOOKS...
NOT FISHHOOKS...
SOMEHOOKS INTO YOUR CHEST.
YESH.
AND THEN THEY ARE ATTACHED INTO A TREE OR A POLE.
AND YOU LEAN BACK AND YOU HANG.
YOU JUST HANG.
THEY WERE DOING ONE OF THESE AND THE REAL INDIANS...
WHEN THEY HEARD ABOUT IT...

© Brian Bendis

ELÄMYKSIÄ PISTEITÄ YHDISTÄMÄLLÄ

Mika Lietzen

Dominique Goblet:
Souvenir d'une journée parfaite
FRÉON

Kuulin kerran jonkun toteavan, että runoilijat ovat kirjailijoita, jotka eivät osaa muodostaa kunnan lausua. Ajatus oli minusta huvittava. Voisiko samaa ajatusmallia hyödyntää myös pohtiessa muiden taiteenlajien osa-alueita? Ovatko taide-elokuvien ohjaajat kyvyttömiä tekemään perinteistä draamaa? Tekevätkö jotkut taidesarjakuvaa siksi, etteivät osaa tehdä Tinttiä?

Pelkistettynä perusaineksiinsa ajatus ei ole täysin harhaoppinen. Runoudessa, kuten taidesarjakuvissa, ulkoista olemusta tärkeämpää on teoksesta välittyvä tunne. Peruutettuani näin pitkälle heikoille jälle on parasta todeta, että tietenkään asiat eivät ole näin mustavalkoisia, ja että tarkkaälyinen lukija saa kyllä tunne-elämyksiä niin Tommy Tabermanista kuin Tintistä.

Mutta teeskennellään vielä hetki, että maailma on yksinkertaisempi paikka, jossa taidesarjakuva on hattaraista ja sitä tehdään pikkurillillä pystyssä, baskeri vinossa ja absinttia maistellen. Fréonien Suomessakin piipahtaneessa Récits de Villes -työpajassa alkunsa saanut Dominique Gobletin albumi Souvenir d'Une Journée Parfaite sekoittaa tasapuoli-

© Dominique Goblet

Dominique Goblet pohtii, mitä ihmisistä jää kuoleman jälkeen.

Onkohan Brian Bendisin Total Sell Out nimensä veroinen?

ei ole mikään pakkohankinta, sillä kirjan sisältö muodostuu enimmäkseen aiemmin War Junkie -albumissa ilmestyneistä sarjakuvista.

Saccon sarjakuvien laadussa ei ole kuitenkaan moitteita sijaa: kokoelma osoittaa miehen hallitsevan niin vakavan historiallisen dokumentin kuin hektiset, omaelämäkerralliset muistelmät. Notes from a Defeatistin tarinoita hallitsee Saccon pistämätön huumorintaju, joka väliin yltyy suorastaan Robert Crumbin mieleen tuovaan masokistiseen itseironiaan. Muutamaa, tajunnanvirtaiseen kerrotaansa tukehtuvaa poikkeusta lukuun ottamatta kokoelman tarinat ovat hauskoja, julmia sekä tarkkoja.

Bendisin kokoelmassa sarjakuvien laatu taas ei ole lainkaan näin korkea. Total Sell Out -albumi kokoo Bendisin sarjakuvia kaudelta, jolloin hän toimi vielä itse kuvittajana. Mukana on runsaasti omaelämäkerrallisia huumorsarjakuvia, joissa Bendis kuvittaa lähinnä nuoruutensa satumuksia. Kokoelman sarjakuvat sortuvat turhan usein alleviivaamiseen. Liika kertojanäänän käyttö vie lukijalta mahdollisuuden havaita itse tilanteiden humoristisuus.

Bendis tunnetaan taitavana dialogin kirjoittajana. Onkin mielenkiintoista lukea Total Sell Outin kuvitettuja keskusteluja, joissa haas-

Kim Deitch palaa mielialheeseensa.

sesti omaelämäkertaa ja fiktiota. Omaelämäkerrallisessa osassa päähenkilö etsii suurelta hautausmaalta isänsä hautaa, muttei löydä sitä. Fiktiossa Goblet keksii tarinoita hautausmaalla sattumalta näkemänsä nimen omaavasta henkilöstä. Siis vähän juonellista draamaa mutta kosolti tunteita.

Ensimmäiseksi huomio kiinnittyy albumin ulkoasuun. Kellertävälle paperille lyijykynällä piirretyt kuvat saavat todennäköisesti viihteellisemmän sarjakuvan ystävät juoksemaan kirkuen karkuun. Ilmaisu toimii kuitenkin tarinan ehdoilla ja lopputulos tuntuu samalta kuin selailisi vanhaa valokuva-albumia, joka kertoo oikeita tarinoita oikeista ihmisistä. Albumin

läpituokevaksi teemaksi muodostuu se, miten vähän ihmisistä jää kuoleman jälkeen jäljelle.

Sarjakuvakerrontaa albumi ei ole. Pikemminkin se on kuvateos, jossa saa tarinan kaupanpäällisenä. Gobletin ideat ja ajatukset toimivat, ja runotyttömäiset pöhköydetkin lämmittävät ainakin tämän lukijan hyytelöistä sisintä.

Vaikka kertomus on vain kokonaisuutena toisiinsa hatarasti liittyviä kuvauksia, henkilökohtaisuus sitoo ne vahvasti toisiinsa. Todellisuus on kertojien voimavara, porras, jolta ponnistaa omiin tulkintoihin, niin Hergellä kuin taidesarjakuvan tekijöilläkin.

LYHYESTI

Harri Römpötti

**Kim Deitch:
The Boulevard of Broken Dreams
PANTHEON 2002**

Underground-veteraani Kim Deitchin isä työskenteli aikoinaan animaatioissa. Verenperintönäkin Kim on mieltynyt vanhoihin piirrettyihin, Felix-kissaan ja muihin, sekä mykkäelokuviin, vaudeville-teatteriin, kiertävien sirkusten kummajaisiin ja viihteen hypnotisteihin sun muuhun mystiikkaan.

Sitä maailmasta Deitch on tehnyt parhaat juttunsa historiaa ja fantasiaa sekoittaen. Animaatiohahmot elävät niissä tekijöidensä rinnalla tosimaailmassa. Liki 200-sivuinen The Boulevard of Broken Dreams on hänen mittavin albuminsa ja päätyönsä. Osia siitä on julkaistu aiemmin Raw:ssa.

Tarina kertoo Deitchin Waldo-kissan historian. Hahmo on tuttu, mutta nyt Deitch on tehnyt tarinasta "lopullisen" version. Jutussa on vivahteita animaation todellisesta historiasta, mutta Deitch ripottelee ne omaan viihdyttävään vinksahtaneeseen maailmaansa. Piirrosjälki voi näyttää jäykältä, mutta on tehokasta ja armentaa animaation alkuaikojen anarkistisesta jäljestä.

**Eric Drooker: Blood Song
HARCOURT 2002**

Eric Drooker jatkaa johdonmukaisimmin Frans Mascereelin vanhaa puupiirrosperinnettä. Tekniikan ohella aatemaailma on sama. Sanattomissa sarjakuvissa on vasemmistolainen sanoma ja runollinen tyyli. Yli 300-sivuinen Blood Song on Drookerin toinen albumi.

Tällä kertaa Drooker vastustaa sotaa. Länsimaiset sotilaat hyökkäävät aasialaiseen maahan. Vietnam tulee väkisin mieleen. Lopulta pakolaisnainen päättyy lännen kylmään suurkaupunkiin. Se oli tuttu ympäristö ja kritiikin kohde jo edellisestä Flood-albumista.

Drookeria puupiirroksia ovat kauniita ja nyt niitä koristaa kylmän sininen lisäväri. Juttuna Blood Song on vähän naiivi, pinnallisempi kuin Flood. Mutta hyvällä asialla ei ole koskaan liian monta kuvallisesti komeaa jälkeä tekemää taitelijaa.

**J. M. DeMatteis ja Glenn Barr:
Brooklyn Dreams
PARADOX PRESS**

Brooklyn Dreams ansaitsee nimityksen graafinen romaani tavallista paremmin. Noin 380-sivuinen tarina on tyyliään kirjallinen, joskin crittään sarjakuvallisesti kerrottu. Aiemmin DC-kustantamon alamerkki on julkaissut sen neljänä niteenä vuonna 1994.

DeMatteis on kirjoittanut aiemmin muun muassa Hämähäkkimiestä ja Batmania, mutta nyt hän kertoo itseään muistuttavan Carl Santinin nuoruuden kokemuksista 1970-luvun alussa. Teinipoika kokeilee huumeita ja etsii itseään.

Aikuinen Santini muistelee mukana kertojana. Barr vaihtelee piirrostyylään tilanteen ja tunnelman mukaan. Aikuiseen kertojaan hän piirtää melkein realistisesti, muistot impressionismin kallistuen ja mielikuvituksen laukat ekspressionistisesti vääristyneinä.

Varsinkin alkupuoliskon surkuhupaisat sattumukset huvittavat ja koskettavatkin. Loppupuolella tarina alkaa velloa tekosyvällisessä päätöksessä, jota kertojan ironisointiyrietykset eivät ihan riitä vetämään kuiville. Silti Brooklyn Dreams on mainio harjoitelma sarjakuvakerronnan kerrosten syventämisessä.

**J. Torres ja Scott Chantler:
Days Like This
ONI PRESS**

Tämmöistä pitäisi keskinkertaisen sarjakuvan olla: sujuvaa ja viihdyttävää. Days Like This kertoo kolmen mustan

teinitytön noususta pop-listoilta 1960-luvulla, jolloin valkoiserkin löysivät mustat lauluhytyet.

Torres tuntee aiheensa ilmeisen hyvin ja rakastaa sitä. Mukaan mahtuu tarinaan luontevasti sidottua kommenttia mustien ja naisten asemasta, pop-teollisuuden kriittistä kuvausta ja eläväistä ajankuvaa. Chantler ei ole mestaripiirtäjä, mutta eurooppalaisesta selkeän viivan koulukunnasta muistutava jälki toimii.

**Jiro Taniguchi ja Kan Furuyama:
Samurai Legend
CPM MANGA**

Samurait kuuluvat Japanin perinteeseen siinä missä cowboyt Amerikan. Ei olekaan kovin suuri yllätys, että juuri samuraita on piirretty mangassa perinteisemmin kuin muissa lajityypeissä, joissa japanilaisen kuvataiteen perinnettä näkyy niukasti.

Taniguchi on piirtänyt tosin myös gangsterisarjansa Benkei in New York realistisella ja yksityiskohtaisella tyyllillään. Hänen viivansa on hieman kylmää, mutta taustoissa on tunnelmaa. Mangaksi Samurai Legend on lyhyt, vain tämän yhden kirjan mittainen.

Hupaisa sattumus on, että sankarina on äskettäin englanniksi kokonaan julkaistun Lone Wolf and Cubin pahis, tosin nuorena. Tokugawa-perheen salaiset paperit perustuvat historiaan, johon Furuyama legendan perustaa. Tapakulttuurista kuvataan elävästi ja sen kautta tarjotaan taustoitusta nyky-Japaniin siirtymiselle. Vain taistelukohtausten runsaus kyllästyttää hitusen.

**Patrick Atangan: Yellow Jar
NBM 2002**

Amerikkalainen esikoisalbumisti Atangan on lupaavimpia tulokkaita aikoihin. Hän on valinnut kaksi japanilaista kansantarinaa ja kertoo ne sopivalla piirrostyylillä. Huolellisesti sommitellut ruudut ja sivut on piirretty japanilaisten puupiirrosten (ukiyo-e) tyyllillä. Tarinoissa on oikeaa satujen hohtoa, jonka hillitty värimaailma ilmaisee hienovaraisesti.

Suojelijakseen Atangan on saanut mahtipontisen taiteellista kokeiluistaan tunnetun P. Craig Russellin. Yellow Jarille luvataan jatkoakin. Kiintoosaa olisi nähdä myös, mitä Atangan saa aikaiseksi ihan omillaan käsikirjoittajana ja piirtäjänä.

**Francesca Ghermandi:
The Wipeout
FANTAGRAPHICS**

Aina laadukustantamotkaan eivät osu ihan nappiin. Fantagraphics, Yhdysvaltain suurin ja kaunein, on tuhlannut rahkeitaan laadukkaaseen väripainatukseen italialaisen Ghermandin tekoitaiteellisessa The Wipeoutissa. Tuulausta rajoittaa onneksi yhteispainatus ranskalaisten kanssa.

Vuonna 1964 syntynyt Ghermandi kertoo "surrealistisen" ja "unenomaisen" tarinan, josta ei tunnu irtoavan tolkkua. Pohjimmitaan sanottavaa ei ole tainnut olla. Piirrostyylillä on pelkistettyä ja varsinkin hahmot jopa kömpelöitä. Iso sivukoko vain korostaa sitä. Lisäksi kerrontaa rasittavat ladottujen tekstien massat.

Eurooppalaista, varsinkin italialaista rykysarjakuvaa saa lukea englanniksikin harvoin. The Wipeoutin perusteella voisi luulla, ettei ole vähiksikään.

